

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 396/2023-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Mgr. Dávidom Štefankom, advokátom, Povožnícka 18, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Poprad v konaní sp. zn. 7C/72/2015 po podaní dovolania a postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 2Cdo/2/2022 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Poprad v konaní sp. zn. 7C/72/2015 po podaní dovolania a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 2Cdo/2/2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 2Cdo/2/2022 a Okresnému súdu Poprad v konaní sp. zn. 7C/72/2015 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **1 500 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Poprad **p o v i n n ý** vyplatiť mu v sume **1 000 eur** a Najvyšší súd Slovenskej republiky v sume **500 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Poprad **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **398,14 eur** a Najvyšší súd Slovenskej republiky trovy konania **398,13 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručanou ústavnému súdu 15. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Poprad (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 7C/72/2015 po podaní dovolania a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní sp. zn. 2Cdo/2/2022 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ žiada o priznanie finančného zadosťučinenia 5 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Žalobou podanou na okresnom súde 8. februára 2015 sa sťažovateľ domáhal náhrady škody, ktorá mu vznikla vydaním predbežného opatrenia okresným súdom 21. júna 2010. Rozsudkom okresného súdu č. k. 7C/72/2015 zo 16. februára 2018 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 2 Co/67/2018 z 27. marca 2019 bola žaloba sťažovateľa právoplatne zamietnutá.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal sťažovateľ 2. augusta 2019 na okresnom súde dovolanie. Okresný súd 26. januára 2021 zaslal dovolanie sťažovateľa na vyjadrenie žalovanej, 28. januára 2021 vyzval dovolateľa na zaplatenie súdneho poplatku a 9. februára 2021 zaslal vyjadrenie žalovanej sťažovateľovi na vedomie. Sťažovateľ 18. februára 2021 požiadal o oslobodenie od platenia súdneho poplatku. Okresný súd 18. augusta 2021 vyzval sťažovateľa na doplnenie žiadosti (dokladov). Sťažovateľ 24. augusta 2021 žiadosť doplnil a uznesením z 23. septembra 2021 mu bolo priznané čiastočné oslobodenie od platenia súdneho poplatku. Okresný súd potom 22. októbra 2021 vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku, ktorý bol zaplatený 28. októbra 2021. V decembri 2021 okresný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa na predloženie plnej moci, ktorá mu bola zaslaná 17. decembra 2021. Vec bola 7. januára 2022 predložená na rozhodnutie najvyššiemu súdu, ktorý dosiaľ meritórne nerozhodol.

III.

Argumentácia sťažovateľa

4. Podľa sťažovateľa prietahy v dovolacom konaní, ktoré vznikli tak na strane okresného súdu, ako aj na strane najvyššieho súdu, sú absolútne neodôvodnené. V konaní o dovolaní mal okresný súd vykonať výlučne iba jednoduché úkony administratívneho charakteru, ktoré nie sú v žiadnom prípade tak náročné, aby v období 18 mesiacov nevykonal prakticky žiadny úkon. Postup najvyššieho súdu, ktorý vo veci nerozhodol a neurobil ani žiadny iný úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci, je takisto neakceptovateľný. Vec nie je natoľko zložitá, aby sťažovateľ na rozhodnutie o dovolaní musel čakať takú dlhú dobu. Ani postup strán v konaní nezakladá dôvody na to, aby vznikali zbytočné prietahy vo veci. Sťažovateľ je toho názoru, že prietahy v napadnutom konaní sú spôsobené neopodstatnenou nečinnosťou súdov, ktoré do dnešného dňa nedokázali zabezpečiť, aby vec bola právoplatne ukončená. Sťažovateľ sa tak neustále nachádza v stave právnej neistoty, ktorá v ňom vyvoláva stratu dôvery k súdnym orgánom.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu a najvyššieho súdu, replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Podľa okresného súdu vzhľadom na to, že predmetom ústavnej sťažnosti je postup okresného súdu v dovolacom konaní, skutková a právna zložitost' sporu nie je rozhodujúca. Vo vzťahu k samotnému predmetu sporu možno konštatovať, že skutkovo išlo o zložitejšiu vec. Konanie na okresnom súde predĺžilo najmä rozhodovanie o súdnom poplatku, keďže sťažovateľ požiadal o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a v žiadosti neuviedol všetky relevantné skutočnosti ani nepredložil potrebné doklady, preto musel byť vyzývaný na doplnenie žiadosti. Týmto konaním aj sťažovateľ ovplyvnil dĺžku konania na prvej inštancii. Dĺžka konania bola negatívne ovplyvnená aj celkovou zaťaženosťou súdneho oddelenia a objektívnymi skutočnosťami spočívajúcimi v pandemickej situácii v rokoch 2020 a 2021. Prijaté protipandemické opatrenia výrazne ovplyvňovali dĺžku obdobia medzi jednotlivými úkonmi v porovnaní s obdobím riadneho chodu súdu bez obmedzení. Sťažovateľ nevyužil možnosť podania sťažnosti na priet'ahy v konaní podľa § 62 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, preto sťažnosť s poukazom na judikatúru ústavného súdu nie je prípustná. Keďže sťažovateľ nepodal v predmetnej veci sťažnosť predsedovi súdu a zo strany okresného súdu už boli vykonané všetky úkony v dovolacom konaní, okresný súd navrhuje sťažnosť zamietnuť a sťažovateľovi nepriznať finančné zadost'učinenie.

IV.2. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

6. Podpredsedníčka najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení zdôraznila, že dovolacie konanie nie je konanie o riadnom, ale o mimoriadnom opravnom prostriedku, podstatou ktorého je posudzovanie právnych otázok. Nevykonanie žiadneho úkonu vo vzťahu k stranám sporu, osobitne ak ide o konanie o dovolaní, preto bez ďalšieho neznamená, že dovolací súd (senát) je v konaní nečinný a že v konaní dochádza k zbytočným, ničím neodôvodneným priet'ahom. S poukazom na rozhodovaciu prax ústavného súdu (napr. III. ÚS 301/2021) zastáva názor, že v napadnutom konaní ku zbytočným, ničím neodôvodneným priet'ahom nedochádza aj preto, že dĺžka konania o dovolaní nebola spôsobená nečinnosťou dovolacieho senátu, ale jeho nadmernou pracovnou vyťaženosťou najmä v dôsledku mimosúdnych faktorov. Keďže nešlo o vec vyžadujúcu prednostné vybavenie, konajúci súd postupoval podľa poradia nápadu. Najvyšší súd si je vedomý, že dĺžka predmetného konania nezodpovedá očakávaniam kladeným na rýchlosť a plynulosť dovolacieho konania, ale je nevyhnutné tiež prihliadať na konkrétne aspekty, medzi ktoré patria okrem nadmernej zaťažnosti senátov občiansko-právneho kolégia v dôsledku personálnej poddimenzovanosti v rokoch 2020 až 2021 tiež súvislosti prevažne spôsobené štátom – zmeny v obsadenosti kolégií pri zániku správneho kolégia najvyššieho súdu a nariadené protipandemické opatrenia v rovnakom období (obmedzený výkon činnosti sudcov, asistentov sudcov a zamestnancov súdu prácou z domu). Rozhodnutie o ústavnej sťažnosti ponecháva na úvahe ústavného súdu.

IV.3. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ v replike zotrval na dôvodoch ústavnej sťažnosti a na sťažnostnej argumentácii. K nepodaniu sťažnosti na priet'ahy v konaní predsedovi súdu uviedol, že v štádiu konania po prijatí

ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je toto tvrdenie bezpredmetné. Navyše v rámci ústavnej sťažnosti sťažovateľ poukázal na konštantnú judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej využitie sťažnosti podanej predsedovi súdu nie je potrebné. Okresným súdom uvádzané úkony v napadnutom konaní potvrdzujú, že čakal 18 mesiacov na vykonanie prvého úkonu vo veci – zaslanie dovolania protistrane. Tieto prieťahy okresný súd žiadnym spôsobom neospravedlnil, pričom ani situácia spôsobená pandemiou COVID-19 nedávala súdom oprávnenie nekonať. K žiadosti o oslobodenie od platenia súdneho poplatku uviedol, že okresný súd ho vyzval na jej doplnenie až po šiestich mesiacoch, teda ide o neodôvodnené prieťahy spôsobené okresným súdom. Podľa najvyššieho súdu nevykonávanie úkonov z jeho strany neznamená jeho nečinnosť, avšak neuviedol, akým spôsobom v danej veci koná. Doba 22 mesiacov, počas ktorej súd nevykonal žiaden úkon, sa javí ako príliš dlhá. Najvyšší súd uvádza, že postupuje podľa poradia nápadu, ale vo výpise jeho rozhodnutí „*pod značkou 2Cdo*“ sú už niektoré nápady z roku 2023 a mnoho vecí z roku 2022, čiže toto tvrdenie neobstojí.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

11. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že v konaní o dovolaní okresný súd nekoná o merite veci, realizuje iba rutinné procesné úkony súvisiace s prípadným odstraňovaním väd dovolania, s vyrubením súdneho poplatku za dovolanie, príp. rozhoduje o návrhu na oslobodenie od súdneho poplatku. Následne vykonáva úkony spojené s doručovaním dovolania protistrane a vyjadrení k dovolaniu dovolateľovi. Vo vzťahu ku konaniu na dovolacom súde ústavný súd konštatuje, že jeho predmetom v okolnostiach veci je posudzovanie prípustnosti dovolania podľa § 421 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) podaného z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia nároku na náhradu škody a inej ujmy podľa § 340 ods. 1 CSP (predtým podľa § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku), ktorá vznikla v dôsledku zrušenia

alebo zániku predbežného opatrenia. Vec preto nemožno hodnotiť ako právne zložitú. Zdlhavý priebeh dovolacieho konania preto nemožno ospravedlniť faktickou či právnou zložitou veci.

12. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd zistil, že aj sťažovateľ čiastočne prispel svojím správaním k doterajšej dĺžke napadnutého konania, na čo poukázal aj okresný súd. Sťažovateľ požiadal o oslobodenie od platenia súdneho poplatku až 18. februára 2021, pričom tak mohol urobiť súčasne s podaním dovolania. Nezaujímal sa o priebeh konania, neurgoval posun v konaní ani nepodal sťažnosť na prietahy v konaní. Počas konania si teda dostatočne nehájil svoje práva [*vigilantibus iura* (obdobne pozri aj III. ÚS 382/08 a III. ÚS 254/09, I. ÚS 780/2014, I. ÚS 148/2016)], o to zvlášť, ak bol riadne zastúpený osobou práva znalou (advokátom). Na uvedené skutočnosti ústavný súd prihliadol pri úvahe o priznaní finančného zadosťučinenia.

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup súdov z hľadiska existencie zbytočných prietahov v napadnutom konaní, pričom v postupe najmä okresného súdu zistil neodôvodnenú nečinnosť. Okresný súd bol nečinný bez existencie zákonnej prekážky v období od podania dovolania 2. augusta 2019 do jeho zaslania protistrane na vyjadrenie 26. januára 2021 (takmer 18 mesiacov) a v období od podania žiadosti o oslobodenie od súdneho poplatku 18. februára 2021 do 18. augusta 2021, keď vyzval sťažovateľa na jej doplnenie (6 mesiacov). V súvislosti s postupom najvyššieho súdu, ktorý rozhoduje o dovolaní sťažovateľa v nie zložitej veci 22 mesiacov, ústavný súd konštatuje, že túto dobu nemožno považovať za primeranú a ústavne akceptovateľnú.

14. Vzhľadom na doterajšiu judikatúru ústavného súdu, v ktorej vyslovil, že otázka množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným prietahom v konaní (III. ÚS 14/00), argumenty okresného súdu a najvyššieho súdu súvisiace s veľkým nápadom vecí, ako aj s personálnymi a organizačnými problémami ústavný súd nemohol akceptovať. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote.

15. Pokiaľ súdy argumentovali tým, že dĺžku napadnutého konania negatívne ovplyvnila pandemická situácia v rokoch 2020 a 2021 a s ňou súvisiace nariadené opatrenia, túto obranu nebolo možné zohľadniť vzhľadom na charakter úkonov, ktoré okresný súd v napadnutom konaní vykonával a ktoré sa obmedzovali len na písomný styk medzi súdom a stranami sporu (bez potreby nariadovania pojednávania). Uvedené možno obdobne konštatovať aj vo vzťahu k najvyššiemu súdu, ktorému bola vec predložená začiatkom roka 2022 (teda v čase, keď pandémia bola na ústupe) a ktorý nevykonával žiadne úkony vo vzťahu k stranám sporu, keďže predmetom konania o dovolaní je v zásade len riešenie právnych otázok.

16. K námietke okresného súdu, že sťažovateľ nevyužil sťažnosť na prietahy v konaní podanú predsedovi súdu, ústavný súd pripomína ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorej sťažnosť predsedovi súdu nemožno považovať za účinný prostriedok nápravy (napr. rozsudok *Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike* z 12. 6. 2012, rozsudok *Bednár proti Slovenskej republike* z 8. 10. 2013). Skutočnosť, že sťažovateľ nepodal sťažnosť na prietahy v konaní, ústavný súd zohľadnil v rámci kritéria správania sťažovateľa (bod V.12).

17. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a postupom najvyššieho súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

18. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu a postupom najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, prikázal podľa čl. 127 ods. 2 ústavy najvyššiemu súdu aj okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konali bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu). V prípade okresného súdu sa príkaz konať uplatní až po rozhodnutí najvyššieho súdu a potom, keď mu bude spisový materiál predložený na doručenie rozhodnutia sporovým stranám, prípadne na rozhodnutie o výške trov konania.

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

20. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadosťučinenia 5 000 eur s poukazom na pretrvávajúci stav právnej neistoty, vznik nemajetkovej ujmy a na stratu dôvery k súdnym orgánom.

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody (III. ÚS 75/01, IV. ÚS 15/03).

22. S poukazom na dĺžku napadnutého konania, čiastočný podiel sťažovateľa na vzniku prietahov v konaní, zistenú nečinnosť okresného súdu a neprimeranú dĺžku konania na dovolacom súde ústavný súd považoval priznanie 1 500 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na náhradu primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd zaviazal okresný súd sumou 1 000 eur a najvyšší súd sumou 500 eur (bod 3 výroku nálezu) podľa miery zavineného porušenia práv sťažovateľa. Ústavný súd nevyhovel časti sťažnosti, v ktorej sťažovateľ žiadal priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

23. Ústavný súd priznal sťažovateľovi podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde nárok na náhradu trov konania, ktoré sťažovateľ vyčíslil v sume 796,27 eur. Na náhradu trov konania zaviazal okresný súd v sume 398,14 eur a najvyšší súd v sume 398,13 eur.

24. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách

advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu, replika sťažovateľa). Spolu tak náhrada trov právneho zastúpenia predstavuje sumu 663,57 eur. Právny zástupca sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena zvyšuje o 20 % DPH.

25. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia sú okresný súd a najvyšší súd povinné uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 4 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. novembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu